

Zmluvná retroaktivita a princíp *interpretatio „in favor contractus“* v súkromných záväzkových vzťahoch

(autor: Mgr. Tomáš Čík, advokátsky koncipient)

Úvod

Predmetom daného článku je na konkrétnom prípade z našej právnej praxe poukázať na nutnosť rešpektovania bazálnych zásad súkromnoprávných vzťahov, predovšetkým akcentujúc princíp prioritizácie vôle zmluvných strán v záväzkovo – právnych vzťahoch. *Vice versa* pri ignorovaní primárnych výkladových pravidiel často dochádza k nelegálnym zásahom do práv a oprávnených záujmov druhého kontrahenta toho – ktorého zmluvného typu. Pozornosť upriamime tiež na prípustnosť inštitútu zmluvnej retroaktivity (spätnej účinnosti) záväzkovo – právnych vzťahov.

I.

Skutkový a právny stav

S ohľadom na vyššie uvedené, sa v nasledujúcom texte pokúsime bližšie analyzovať vybranú obsahovú stránku nájomnej zmluvy, ako nominátneho kontraktu upraveného v príslušnej časti Občianskeho zákonníka. *In concreto* budeme venovať pozornosť samotnému okamihu, od ktorého mienili zmluvné strany založiť účinnosť svojho nájomného vzťahu (keďže práve otázka nadobudnutia účinnosti synalagmatického právneho vzťahu viedla k vzniku sporu medzi stranami). V konkrétnej kauze totiž jedna zo zmluvných strán podpísala nájomnú zmluvu za účinnosti inej (pre danú vec z hľadiska vzájomných práv a povinností relevantnej) právnej úpravy, t.j. medzi podpisom zmluvy jedným z kontrahentov a jej kontrasignáciou druhým účastníkom záväzkového vzťahu došlo k prijatiu nového normatívneho právneho aktu majúceho pre vec kardinálny význam. Pre úplnosť dodávame, že kontrahenti si explicitne (priamo v zmluve) vymienili jej účinnosť ku skoršiemu dátumu, než bol dátum kontrasignácie zmluvy druhým účastníkom právneho vzťahu. Podstatou sporu medzi stranami bola problematická účinnosť daného zmluvného typu. Kým jedna strana posudzovala účinnosť zmluvy od okamihu kontrasignácie druhým účastníkom právneho vzťahu (keďže z takto vymedzenej účinnosti, s ohľadom na neskoršiu právnu úpravu, vyvodzovala pre seba priaznivejšie dôsledky), druhá zmluvná strana argumentovala z hľadiska účinkov zmluvy prípustnosťou jej spätnej retroaktivity, a to v súlade so zásadou autonómie vôle akcentovanou najmä v súkromnom práve. Zastávame právny názor, že pokiaľ si účastníci predmetného vzťahu explicitne zmluvne dojednali jeho spätné pôsobenie, treba v takom prípade dôsledne rešpektovať vôľu prezentovanú kontrahentmi v zmluve (tzv. princíp prioritizácie vôle) a konkrétne ustanovenie zakladajúce spätnú účinnosť interpretovať „*in favor contractus*“.

Na podporu našej argumentácie poukazujeme na doktrínálny výklad § 43 OZ: „Zmluvná retroaktivita je v oblasti občianskeho práva nielen známa, ale aj prípustná. Ide o dôsledok vyplývajúci zo zásady zmluvnej autonómie. Záleží od účastníkov zmluvy, aby posúdili a rozhodli, od ktorého okamihu založia účinnosť zmluvy. Tak je tomu typicky v prípadoch, keď zmluva podľa výslovného a nepochybného prejavu vôle účastníkov má nadobudnúť účinnosť po dátume uzatvorenia zmluvy.“

Nemožno však vylúčiť, aby účastníci **založili účinnosť zmluvy pred dňom jej uzavretia**“ (In: Fekete, I.: Občiansky zákonník. 1.zväzok. Veľký Komentár, 2. aktualizované a rozšírené vydanie. Bratislava: Eurokódex, 2015, 817 s.)

Subsidiárne poukazujeme aj na konštantnú rozhodovaciu prax najvyšších českých súdnych autorít, ktoré zaujali k prípustnosti zmluvnej retroaktivity jednoznačné stanovisko: „*Nájemní smlouva v zásadě nemusí být uzavřena písemně, ledaže to plyne ze zákona nebo si to účastníci dohodli. Dojde – li k jejímu uzavření v písemné formě, splývá okamžik vzniku a vázanosti smluvními projevy účastníků vjedno s dnem podpisu takové smlouvy oběma stranami. Důsledky vázanosti smluvními projevy se však odvíjejí od písemně sjednaného obsahu nájemní smlouvy, prvořade od jejich esenciálních náležitostí, počítaje v to počátek účinnosti smlouvy a dohodnutou dobu trvání nájemního vztahu. Proto pro posouzení trvání nájemního vztahu je rozhodující konsens stran vyjádřený ve smlouvě, zahrnující případně i počátek nájmu před podpisem písemného vyhotovení smlouvy, nikoliv samotné datum, kdy byla smlouva podepsána*“ (porovnaj rozsudok Najvyššieho súdu ČR, sp. zn. 28 Cdo/2747/2004).

K identickému záveru dospel Najvyšší súd ČR i vo svojom rozsudku zo dňa 22.8.2007, sp. zn. 28Cdo/3033/2005, keď na margo spätnej účinnosti zmlúv uviedol: „*Ústavnoprávny princíp zákazu spätnej účinnosti zaväzuje zákonodarcu v legislatívnom procese. Zmluvná retroaktivita je však v oblasti občianskeho práva nielen známa, ale aj prípustná. Nemožno vylúčiť, aby si strany založili účinnosť zmluvy pred dňom jej uzavretia, ak sa nevyžaduje k vzniku a účinnosti zmluvy ďalšia okolnosť, napr. súhlas určitého orgánu*“ (m. m. rozhodnutie NS ČR zo dňa 20.9.2004, sp. zn. 29 Odo 22/2002, uznesenie NS ČR zo dňa 8.9.2010, sp. zn. 28 Cdo 380/2010).

Pre úplnosť poukazujeme aj na skutočnosť, že ojedinele možno v rozhodovacej činnosti súdov badať aj opačný postoj, t. j. odmietnutie prípustnosti zmluvnej retroaktivity (porovnaj rozsudok NS ČR zo dňa 15.6.2005, sp. zn. 32 Odo/7052005; uznesenie NS ČR zo dňa 12.10.2006, sp. zn. 29 Odo/331/2006). Na margo opozitnej argumentačnej línie (neakceptovanie spätnej účinnosti zmlúv) dodávame, že takýto prístup nepovažujeme za *secundum et intra legem*, keďže primárne v prípade súkromných záväzkových vzťahov (kedy nedochádza k presahu do verejného sektora, eventuálne k zásahu do odvetví verejného práva) považujeme takéto konanie za **nepřípustný zásah do zmluvnej autonómie** strán ako jedného z kardinálnych prvkov ovládajúcich oblasť súkromného práva.

II. Záver

Vychádzajúc z právnej doktríny, a tiež zo záverov ustálenej súdnej praxe je zřejmé, že kontrahenti môžu mať za istých okolností záujem byť viazaní svojimi prejavmi aj do minulosti, ergo založiť účinky zmluvy pred dátumom podpisu jej písomného vyhotovenia. V takom prípade je nutné dôsledne rešpektovať zásadu autonómie vôle a brať zreteľ na to, čo bolo stranami explicitne zmluvne vymienené. Zároveň podotýkame, že samotní kontrahenti toho – ktorého zmluvného typu sú viazaní svojimi zmluvnými prejavmi, a teda musia sa riadiť starou rímskou zásadou „*pacta sunt servanda*“. Výkon synalagmatických práv a povinností v súkromných záväzkovo – právnych vzťahoch je striktné limitovaný (ovládaný) zásadou poctivosti a dobrej viery, pričom imperatív nezneužívať svoje postavenie a neprofitovať na úkor druhého zmluvného partnera je normatívne zakotvený v § 3 ods. 1 OZ. V obsahovej zhode s prezentovanou argumentáciou sú aj závery civilnej jurisprudencie, ktorá na margo akcentovaných zmluvných zásad uvádza: „**S ohľadom na funkčnosť právneho pravidla *pacta sunt servanda* je toto závislé na rovnomernom naplnení dvoch všeobecných zásad: zásady autonómie vôle, ktorej predpokladom je porovnateľná vyjednávacia pozícia kontrahentov a zásady poctivosti**

(objektívnej dobrej viery). Zásada poctivosti prechádza od silnej pozície (spotrebitelia, nájomcovia, občiansky zákonník) k slabšej pozícii (medzi podnikateľmi je to zásada poctivého obchodného styku). Teda **v rámci slobodnej autonómie vôle je zakázané zneužívať právo a presadzovať svoje záujmy cestou podvodu a lsti** (In: Zborník z konferencie: 19. slovenské dni práva, 10.-11.10.2013, s. 39).